

PEACE EDUCATION NETWORK

Pecyn Addysgu

Gwasanaeth: Y Cadoediad Nadolig

Nod: i ddysgu am stori hynod o'r Rhyfel Byd Cyntaf ac i annog plant i feddwl am estyn allan mewn cyfeillgarwch ar draws rhaniadau.

Cynllunio/Paratoi: efallai hoffech ddarganfod delweddau o'r ffosydd yn y Rhyfel Byd Cyntaf i'w dangos yn ystod y gwasanaeth.

1 Cyflwyniad: Pêl-droed

Gofynnwch i'r plant: Pwy sy'n hoffi chwarae pêl-droed? [codi dwylo] Beth ydych yn hoffi amdano? [Edrychwch am atebion am gyfeillgarwch a hwy]

Eglurwch fod chi eisiau dweud stori am gêm ryfeddol iawn o bêl-droed a chwaraewyd 100 mlynedd yn ôl...

2 Dywedwch stori'r Cadoediad Nadolig

Y dyddiad oedd 24 Ragfyr 1914 – Noswyl Nadolig. Roedd llawer o blant yn paratoi ar gyfer Nadolig heb eu tadau. Yn gynharach yn ystod y flwyddyn honno, ym mis Awst, roedd rhyfel wedi cychwyn ar draws Ewrop ac o amgylch y byd. Roedd yr Almaen wedi ymosod ar y wlad drws nesaf, sef Gwlad Belg. Roedd Prydain wedi cytuno i helpu amddiffyn Gwlad Belg ac felly roedd cannoedd ar filoedd o ddynion wedi hwylio i Ffrainc.

Cyn hir roeddynt yn wynebu milwyr Almaenig mewn llinell hir o ffosydd. Roedd y ffosydd dwfn hyn wedi cael eu cloddio er mwyn gwarchod milwyr ar y ddwy ochr rhag gynnau'r gelyn. Er hynny, roedd miloedd o ddynion ar y ddwy ochr eisoes wedi cael eu lladd.

Esboniwch i'r plant mai Noswyl Nadolig oedd hi. Gofynnwch: Am beth fyddai'r milwyr yn

meddwl? [Chwiliwch am atebion fel ffrindiau, teulu, gwragedd a chariadon]. Felly hefyd yr Almaenwyr.

3 Parhau'r stori...

Wrth i'r milwyr Prydeinig gadw golwg, fe glywsant rywbeth wnaeth eu synnu. Nid sŵn y gynnau ond canu. Wrth i'r wawr dorri, yn lle'r gynnau yn dechrau tanio eto roedd yna lonyddwch rhyfedd. Cododd rhywun yn y ffosydd Almaenig fwrdd gyda'r geiriau "You no fight, we no fight" wedi'u hysgrifennu arno. Ar hyd y llinell, cododd swyddog Almaenig faner wen. Cododd rhai milwyr Prydeinig yn wylidwrus uwch ben y ffos – a digwyddodd dim byd. Yn ofalus iawn dechreuasant symud ymlaen, heb eu gynnau, tuag at y llinellau Almaenig. Daeth yr Almaenwyr hefyd ymlaen i'w cwrdd gan gyfarch eu gelynyon trwy siglo eu dwylo yn gynnes. "Nadolig Llawen, Fritz!" a "Nadolig Llawen i ti hefyd, Tommy."

Erbyn y prynhawn, roedd miloedd o filwyr ar y naill ochr yn siarad a chwerthin a chanu. Dangosodd rhai ohonynt luniau o'u hanwyliaid i'w ffrindiau newydd. Roedd rhai Almaenwyr wedi bod yn gweithio yn Lloegr cyn i'r rhyfel ddechrau a gofynnodd un milwr i swyddog Prydeinig os byddai'n fodlon mynd â llythyr yn ôl i'w gariad Seisnig. Roedd yna lawer o gyfnewid anrhegion bach fel sigarennau, bwyd tin, pwddin Nadolig, a hyd yn oed helmau! Ffeindiodd rhywun arall bêl-droed a dechreuwyd gêm. Dechreuodd gemau eraill a lle nad oedd yna bêl, defnyddiwyd caniau tin neu fagiau tywod wedi'u stwffio gyda gwellt. A thrwy'r adeg, roedd carolau yn parhau i gael eu canu yn y ddwy iaith. Dechreuwyd y cadoediad hwn gan filwyr cyffredin nad oedd eisiau ymladd ar Ddiwrnod Nadolig. Ymunodd y swyddogion oedd yn ymladd gyda nhw yn y cadoediad, ond nid oedd y swyddogion uwch yn hapus o gwbl.

4 Y Cadfridogion

Gofynnwch i'r plant: Pam rydych yn meddwl bod y cadfridogion, a oedd yn rhedeg y fyddin, yn anhapus? [Chwiliwch am atebion am iddynt fod yn anfodlon gan nad oedd bod yn ffrindiau gyda'r gelyn yn syniad da. Sut gallwch chi ymladd gyda rhywun sy'n ffrind?]

Pan glywodd y Cadfridogion a oedd yn rhedeg y rhyfel am y cadoediad, roeddynt yn ddiog iawn. Roeddynt yn ofni y byddai'r milwyr yn colli eu hewyllys i ymladd oherwydd eu bod yn gallu gweld bod eu gelynion yn bobl yr un peth â nhw.

Symudodd y cadfridogion yn gyflym er mwyn arbed hyn rhag digwydd eto. Anfonwyd gorchmynion allan nad oedd unrhyw gyswllt i fod bellach gyda'r gelyn, a chyn hir, gwaetha'r modd,

dechreuodd y saethu eto. Roedd llawer o bobl wedi gobeithio y byddai'r rhyfel drosodd erbyn Nadolig y flwyddyn honno. Yn anfodus, fe aeth ymlaen am dair blynedd a hanner wedi hynny. Erbyn yr amser hynny, roedd miliynau o filwyr ar draws y byd, a hyd yn oed mwy o ddinasyddion, wedi marw.

5 Casgliadau: Adeiladu heddwch

Eglurwch i'r plant eich bod am iddynt feddwl am estyn allan ar draws ffiniau. *Gofynnwch: A ydych erioed wedi helpu rhywun newydd i setlo mewn i'ch dosbarth, neu wedi sefyll lan dros rywun oedd angen eich help, er nad oeddech yn adnabod nhw'n dda iawn. A ydych wedi bod yn ffrind i rywun oedd eich angen?* Wrth wneud rhywbeth felly rydych yn adeiladu heddwch. Felly parhewch i'w wneud...

Gweithgareddau/adnoddau pellach:

- Am fwy ar y Cadoediad Nadolig, gweler: <https://research.ncl.ac.uk/martinlutherking> and *Truce: The Day The Soldiers Stopped Fighting* gan Jim Murphy, 2009.
- Dysgwch fwy am brofiadau gwrthwynebwyr cydwybodol – pobl a oedd yn gwrthod lladd o'r cychwyn, nid dim ond ar Ddiwrnod Nadolig.

Gweler *Conscience A World War I critical thinking project* (cynradd) a *Conviction* (uwchradd). Ar gael o Ganolfan y Crynwyr 020 7663 1030 neu ebost quakercentre@quaker.org.uk

Dyddiaduron y Bluen Wen
www.whitefeatherdiaries.org.uk

Ffilmiau byr, *Voices of Conscience*
www.vimeo.com/channels/voicesofconscience

Choices then and now – adnodd Rhyfel Byd Cyntaf ar gyfer ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd a

cholegau o Amgueddfa Heddwch Bradford. Gweler:
www.choicesthenandnow

- Ewch i www.ppu.org.uk am fwy o adnoddau o'r Peace Pledge Union.
- Trafodwch gyda'ch dosbarth adegau pan gall pobl ofyn ichi wneud pethau sy'n gwneud chi'n anhapus. Pa mor galed ydyw i sefyll allan ac i wrthod? Pam? Beth all ein helpu i fod yn ddewr am ein syniadau a'n credoau?
- Yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf ac ym mhob rhyfel arall, mae papurau newydd ac eraill yn lledaenu celwydd ofnadwy am y gelyn. Beth sy'n gyfrifol am hyn yn eich barn chi? Trafodwch adegau pan mae grwpiau o bobl yn dechrau amau ei gilydd. Beth ellir ei wneud i dorri lawr y waliau hyn? Pam nad yw rhai pobl am i'r waliau ddod lawr?
- Yn ystod y Rhyfel Byd Cyntaf ac ym mhob rhyfel arall, mae papurau newydd ac eraill yn lledaenu celwydd ofnadwy am y gelyn. Beth sy'n

gyfrifol am hyn yn eich barn chi?
Trafodwch adegau pan mae grwpiau
o bobl yn dechrau amau ei gilydd.

Beth ellir ei wneud i dorri lawr y
waliau hyn? Pam nad yw rhai pobl
am i'r waliau ddod lawr